

of the choice of the market segment.

УДК 631 11

Ольга Зигрій

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ

Ринок визначається як система економічних відносин, що складаються між людьми у процесі купівлі-продажу товарів і послуг. Докорінні соціальні, економічні і технічні зміни, що відбуваються у сучасному світі, зумовили величезний інтерес до особливої сфери економіки – зовнішньоекономічної діяльності.

Змінюються погляди щодо її місця і ролі у підвищенні добробуту населення. У 1991 році Верховна Рада України серед перших кроків у напрямі створення ринкової економіки прийняла Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність", в якому втілені принципи державного регулювання процесів залучення економіки держави у світове господарство з урахуванням інтересів його суб'єктів, держави [1]. Цим Законом було вперше надано право здійснення експортно-імпортних операцій безпосередньо всім колективним, державним, переробним та іншим підприємствам і організаціям, а також фізичним особам за умови, що їх продукція конкурентноспроможна на зовнішньому ринку. Такі заходи сприяють подоланню бар'єра, який довгі роки відділяв виробничу і зовнішньоекономічну діяльність і перешкоджав включенню економіки України у світовий ринок. Саме через систему ринкових відносин існують зовнішньоекономічні зв'язки. Останнє є невід'ємною сферою господарської діяльності фірм і виходить за рамки національних кордонів.

Географічне положення України є дуже сприятливим для налагодження її всебічних взаємовигідних зв'язків як з Сходом так із Заходом. Вагому роль у таких зв'язках повинно відіграти сільське господарство. Проте для цього воно повинно вийти на якісно новий рівень розвитку.

Нині сільське господарство України переживає дуже складний період, який характеризується глобальними перетвореннями в системі виробничих відносин і посиленням деградації продуктивних сил. Ніколи не відзначаючись високою стабільністю й інтенсивністю виробництва, дана галузь найбільшою мірою реагує на економічні потрясіння в країні, на відсутність державної підтримки і скільки-небудь ясної перспективи функціонування. У вирішенні виробничих і соціальних проблем сільське господарство практично залишене само на себе, хоча в економічному плані дуже обмежене в правах і свободі дій.

За останні роки продуктивні сили сільського господарства України зруйновані до такої міри, що за обсягами виробництва багатьох найважливіших видів сільськогосподарської продукції вона виявилася відкинута на 15-20 років назад. Спостерігається значне скорочення посівних площ сільськогосподарських культур, зменшується поголів'я худоби і птиці, а відповідно знижується і врожайність вирощуваних культур і продуктивність тварин.

Різке погіршення забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними ресурсами не дозволяє їм своєчасно і належним чином виконати необхідні технологічні операції та прийоми, що супроводжуються зниженням урожайності вирощуваних культур і продуктивності худоби і птиці, а також збільшенням непродуктивних витрат.

Як показують статистичні дані, Україна займає одне з лідируючих місць у Європі по виробництву в розрахунку на душу населення зернових і зернобобових культур, картоплі, цукрових буряків. Слід, проте, подивитися, за рахунок яких зусиль Україні вдається утримувати такі параметри. Аналіз показує, що досі наголос робиться на екстенсивні фактори. Підтвердженням цього є те, що за чисельністю населення на нашу країну в Європі припадає тільки 10,3%, тоді як за площею сільськогосподарських угідь – 18,9%, а за орними землями – 26,9%. За всіма параметрами Україна немає собі рівних в Європі [3 444].

Аналізуючи сьгоднішні умови, навряд чи можна розраховувати на інтеграцію нашого сільського господарства до аграрної економіки країн Західної Європи. Практика показує, що інтерес до України з їх боку зводиться, в основному, до пошуку ринку збуту своєї аграрної продукції, впровадження своїх сортів і гібридів насіння, для реалізації племінної худоби, техніки і технологій. Хоча, як стверджують спеціалісти, за продуктивністю, поживністю наші найкращі гібриди не поступаються перед завезеними.

Аналогічний процес спостерігається по лінії виробництва і реалізації сільськогосподарських машин, тракторів, обладнання до них. Заводи України не дістають необхідної підтримки з

боку держави, не мають можливості вкладати потрібні кошти в модернізацію і технічне переозброєння, в розробку і освоєння нових зразків, які б відповідали вимогам споживача. У такій складній ситуації підприємства не бачать кращого виходу, як налагодження зв'язків із зарубіжжям. Проте за останні два роки частка продажу високотехнологічних товарів – машин, устаткування, транспортних засобів значно знизилася [2:43]. Проблема у неспроможності проводити послідовну зовнішньоекономічну політику. Тому першочерговим завданням є:

- створити належні умови функціонування господарств;
- захистити вітчизняних виробників;
- забезпечити інтеграцію України у світовий економічний простір

Економічні зв'язки між країнами здійснюються головним чином завдяки торгівлі й інвестиційній діяльності. Зовнішня торгівля та прямі іноземні інвестиції позитивно впливають на економічне зростання, що, в свою чергу, зумовлює поліпшення якості товарів і збільшення експорту. В загальному сільськогосподарський експорт ґрунтуються на традиційно розвинутих галузях сільського господарства.

Товари продовольчої групи (цукор, м'ясо, м'ясопродукти, спирт етиловий та лікеро-горілчані вироби, масло вершкове, олія соняшникова) не мають потенційно сильної конкурентоспроможності на світових товарних ринках. Практика торгівлі ними з розвинутими державами свідчить про мінімальні можливості закріплення на їхніх ринках у довготерміновій практиці. При оцінці можливості розширення експорту і підвищення його ефективності за рахунок диверсифікації слід виходити з того, що основними умовами забезпечення останньої є наявність товарів, які відповідають кон'юктурі конкретних товарних ринків, а результати експортної діяльності залежать від комплексу внутрішніх і зовнішніх економічних, правових, технічних, екологічних, структурних і інших факторів. Та в кінцевому підсумку все залежить від стану економіки України, який безпосередньо впливає на обсяги та ефективність національного виробництва, насиченість внутрішнього ринку товарами і створення їх надлишків для включення в процеси зовнішньоторговельного обміну.

Експортна продукція повинна бути високої якості. Висока якість предметів споживання сприяє досягненню повнішого задоволення матеріальних і культурних потреб. Якість продукції має також вирішальне значення для підтримання і підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Корисність вибору, який має вищу якість, але потребує більших затрат, може для суспільства взагалі для конкретного споживача зокрема виявитись меншою, ніж виробу з нижчою якістю, але виготовленого з меншими затратами.

В умовах ринкової економіки кожне сільськогосподарське підприємство повинно дбати про самоокупність свого виробництва. У наш час важко сільському господарству сподіватися на підтримку з боку бюджету. Саме тому відбувається імпортування товару. Імпортувати слід ті товари, зв'язки на вітчизняному ринку можна одержати більше товарів інших видів, ніж потрібно віддати для їх придбання на ринках інших країн. Ця вигода тим значніша, чим більше національної економіки спеціалізується на випуску тих товарів, у виробництві яких вони мають порівняльну перевагу. Суть останнього полягає в тому, що в рамках міжнародного поділу праці і світової торгівлі кожній країні вигідніше виробляти і експортувати ті товари, при виготовленні яких продуктивність праці на її підприємствах найбільш переважає або менш всього уступає продуктивності праці на аналогічних підприємствах інших країн. Немає країни, яка б не могла знайти свого місця на світовому ринку, використовуючи те, чим вона багата і в чому вона має порівняльну перевагу. Більшість нині найбагатших країн досягли свого благополуччя завдяки активній участі у світовій торгівлі.

Аналіз економічної ситуації дозволяє констатувати, що вихід на світовий ринок традиційним методом, тобто кожним експортером самостійно, є малоефективним і безперспективним. Тим самим варто відзначити, що ці ринки для нас становлять великий інтерес. По-перше, ці ринки знайомі, оскільки вітчизняна продукція представлена там багато років. По-друге, ці ринки прибуткові, оскільки за рахунок додатнього сальдо забезпечуються значні валютні надходження. По-третє, міра обробки експортної продукції в підприємстві нашої країни й у фірмах зарубіжних приблизно однакова, з чого виходить, що збитки від різного вмісту доданої вартості в структурі товарної продукції або відсутні, або мінімальні. З огляду на це, просування товарів на світові ринки потрібно здійснювати у межах єдиної регіональної програми, яка б враховувала економічну ситуацію в кожній з цих країн і тенденції її зміни, їх пріоритетні інтереси у зовнішньоекономічній діяльності, а також суперечності між ними. Вітчизняним експортерам має бути надана допомога у створенні матеріальної бази для інформаційної діяльності.

Україна вже 11 років існує як незалежна держава. Проте єдиної обґрунтованої програми соціально-економічного розвитку країни, яка б привернула увагу на пріоритетних напрямках міжнародної спеціалізації і тим самим стимулювала використання ринкових переваг вітчизняно-

го виробництва досі ще не розроблено. Це негативно впливає на розвиток міжнародних комерційних зв'язків українських підприємств, стирає межу між політичними та маркетинговими чинниками міжнародного співробітництва. Оскільки сьогодні наша держава неспроможна мобілізувати достатню кількість ресурсів для модернізації виробництва, то необхідно стимулювати до інвестиційної діяльності суб'єктів підприємства. Важливим кроком мають стати прискорення темпів і забезпечення повноти приватизації середніх і великих підприємств, створення сприятливих умов для інвесторів, удосконалення механізму захисту їх прав. Доцільно застосувати процедури банкрутства і реструктуризації до підприємств, які не виконали своїх зобов'язань перед державою.

Таким чином, Україна поступово посідає підне місце у світовому економічному просторі, виступаючи не як сировинний додаток розвинутих країн, а як держава з самостійною економікою.

Література

1 Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" 2 Квоша С. Напрямки та проблеми інтеграції України у світовий економічний простір // Економіка України -2001 - №4.-С 43.
3 Шаблій О І Соціально-економічна географія України -Київ. "Світ", 1994 -С 444-468

Анотація

Розкрито проблеми формування сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі розвитку, висвітлено шляхи їх усунення та розроблено методи виходу підприємств АПК на світовий ринок

Annotation

The problems of the agricultural enterprises' formation on the modern stage of the development, the ways of their making redundant and the method of agro-industrial complex enterprises' output on the world market are analyses in this article

УДК 631.145

Роман Чорний

РИНКОВО ОРІЄНТОВАНЕ ВИЗНАЧЕННЯ РЕФОРМИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розвиток аграрного сектора поряд із забезпеченням продовольчої безпеки держави сприяє стабілізації макроекономічної ситуації в цілому, вирішенню цілого комплексу соціальних питань. Саме тому, щоб економічна робота на аграрних підприємствах відповідала завданням сьогодення, слід якомога чіткіше окреслити стратегію подальшого розвитку аграрного сектора і визначити тактичні особливості урядової політики.

До переходу на ринкові відносини основні завдання функціонування підприємств вирішувалися в рамках централізованого управління економікою. Тому, визначення поняття "реформа" у радянський період не узгоджується з чинниками, на яких працює ринкова економіка. Замість припущень, що рішення про що, як і скільки виробляти, повинна приймати центральна влада, базуючись на "наукових" підрахунках найкращого варіанту для суспільства, необхідно взяти до уваги припущення ринкового підходу, що добробут суспільства залежить від багатьох мільйонів рішень індивідуальних учасників ринку. Політичні відомства можуть регулювати та впливати на ці рішення, але їх повинні приймати лише учасниками ринку, виходячи з економічних стимулів. Всі економічні ресурси мають альтернативне використання і лише учасники ринку можуть визначити, як найкраще використати ресурси в реальній ринковій ситуації. Ринкова економіка ракомендує країнам торгувати, а не проводити політику самозабезпечення всіма товарами і послугами. Країни, так само як індивідуали і фірми, повинні спеціалізуватися на тій економічній діяльності, де вони можуть отримати найбільш прибутки, а інші товари і послуги просто купувати. З економічного погляду, немає великої різниці, чи ця спеціалізація виникає в межах ринку країни чи між країнами.

Беручи за основу ці постулати, безпосередньою метою будь-якої економічної реформи повинно бути підвищення мобільності факторів виробництва - землі, людей і капіталу. Це дозволить учасникам ринку ефективніше використовувати зазначені фактори, підвищуючи свій і суспільний добробут. В ринковій економіці відбувається постійне "творче руйнування" старих технологій, інституційних структур і методів управління. Завданням політичних відомств — передбачити та допомогти пристосуватися до таких змін, шляхом визначення та контролю за виконанням прав власності і контрактів, а також підвищення політичної підтримки "структурних реформ", коли для цього необхідні спільні дії багатьох громадян.